

יום טוב פרק שני ביצה

כג.

עין משפט נר מצוה

על גבי חרם. שהסקין: מוסר. דכזו ליכא והצנעה נמי ע"י שינוי היא כללית יד וליכא איסורא דלורייתא: דקמוליד ריחא. שנכנס בחרם שלא היה צו ריח ואסור מדרבנן שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה: סחופי כסא אשיראי. לכפות כוס מבושם על

השיראים של מלבוש להכניס בהן ריח הבושם שבכוס: אסור. דקא מוליד ריח כשזיראי: מאי שנא ממוולו ומריח צו. דתניא ב' משלין גבי עזי בשמים מוללו זין אנבעותי כדי להוציא ריחו או קוטמו שיהא מקום הקטימה לח ונותן ריח ונתלושין קמיירי: רבא אמר על גבי גחלה נמי מוסר. כשמואל לכולל נפש הוא עשון פירות זה וזה על נפש ואי משום כזו והצנעה ואילו ריחא מיד דהוה אצטרא אגומרי דליכא כל הני ושרי: קטורה שרי. כן דרש להם ולא פירש דבריו: אי קטורה בידי. שעושין לבתי שוקים ולבתי ידים של חלוקי הנשים שמקמטין אותן על עץ חלק או על אגודה של קשים וקורין אופרונליייר מעשה אומן הוא ואסיר. וקטורה לשון קשר: ואי קטורא. לשון קטור הכבשן ו' דהיינו לעשן: אסור משום דמוליד ריח. והיכי דריש דשרי: בשביל אגומרי. מוליד נמי ריח בפמטין:

(א) [מ"ק י:] ע"ש מוס' ד"ה קטורי דנרטי בני כ"ש"ג. (ב) [שבת קל"ג.] פסחים נ"ג. כרומי יט. [תוספתא פ"ב ע"ש.] (ד) [ערוך פ"ג מ"ג.] (ה) שבת נ"ד. (ו) [פסחים י"א:] (ז) שבת נ"ד. (ח) [פסחים י"א:] מוס' [פ"ג.] (ט) [ערוך פ"ג ע"ה.] (י) [שבת מא' ושי"ג.] (יא) [שם ושי"ג.] (ב) [נלקמן כהמלה דף לג'.] (ג) [בבב"ש י"ג.] (ד) [ע"ע מוס' שבת נ"ד:] ד"ה הוה וכו' ומש"כ ע"ש על הגילוף.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה על גבי וכו' ומאן דשרי עבר ללבוש יתמה ולא היו אכ מלאכה והבב"ה שלא לצורך מותר לעשות ביום טוב ומיחו:

גליון הש"ס

בתנ"ג אבל מקצתו ע"י שבת דף נ"ג ע"א מוס' ד"ה מוס' ליתא ומ"ק דף י"ג ע"ב מוס' ד"ה ואין מועטין:

לעזי רש"י

אופרונליייר [פירוש ר"י]. לקבל (שפלים בשפת הבגד לנר). אישטורליייר. לסקר במסרק.

מוסף רש"י

תרום איש רומי. שאלא כשזו שהיה בזמן (פסחים נ"ג.) גדי מקולס. זלו רש"י על כרעו ועל קטו כלית הפסח. דתניא ככלד זלו (פסחים נ"ד.) ר' עקיבא (לפניו ע"י טרפון) קוריה מקולס לפי שמולה כרעו חוץ לו לזרו כושא כל זוט צדו, כוכב משת גגליה (ש"א ח') מרגוץ קולסא דמשח (פסחים נ"ג.) ובע"ז ברכות (ט.) בלילי פסחים. זמר ללכת שטוריה שלם, שנאמר זו על כרעו ועל קטו (פסחים נ"ג.) אלא תרום אהר. אלס פסח (פסחים נ"ג.) קטין קדשים. שהוה קדשים להטיל אל ישראל קדשים מתוך, שההוה קטור שהקטור לשם פסח (ברכות י"ט.) מקרצפין. ככלי ששינוי גמול וחי עושה מטה, דחולל צנעלי חיים אכ מלאכה היא (פסחים י"א.)

מוסף תוספות

א. מפני התקלה איש בומן הבית היה מביא ומסתמא בו י"ג שנה היה כושש ור"כ מאז קאמר דהוה מעשר כל שנת ושהא דע"כ לא היה בשעת חורבן הבית לכל היותר כי אם בן י"ד או ט"ו. מוס' שבת נ"ד ד"ה יוה וע"ש ע"ב. ב. בשביל מס. מרי"ג. דומיא דמה שאמרו (נדר מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק. רש"י.

על גבי חרם מותר. פי' רש"י משום שאין כאן כזו ואי משום הצנעה הוה הצנעה כללית יד ושרי לעשותה ביום טוב והר"ר ילחם פירש דשפיר הוה הצנעה כדרכה ומ"מ שריא דקסבר להצנעה שלא לצורך שרי לעשותה ביום טוב וכן משמע בירושלמי [דמשלין] מהו לאדלוקי נר של צנלה ביום טוב ר' יוסף אסר ורבנן שרו והטעם מאן דאסר סבר להצנעה לחלף יתמה והוה מלאכה ואסור לעשותה ב"ט ומאן דשרי סבר ללבוש יתמה (ה) והצנעה שלא לצורך מותר לעשותה ב"ט ולא הוה אכ מלאכה ומיחו המס קאמר לא תאסור ולא תשרי ומאן י"ש ליזחר מלעשות הצנעה שלא לצורך כדקאמרין בירושלמי לא תאסור ולא תשרי ומכל מקום על גבי גחלת אסור לפי שיש כזו ע"ש הצנעה לכולי עלמא האי לא שרי הוה דאין זה דבר השוה לכל נפש ואפי' למאן דשרי הצנעה שלא לצורך כלל בירושלמי היינו לפי שיטתו פעמים לצורך אובל נפש אלז כזו דלעולם אינו לצורך תקון אובל נפש ודאי אסור לכולי עלמא ב"ט ורבא דשרי אף על גבי גחלת היינו משום דחשיב ליה דבר השוה לכל נפש דלס היו עשירים כריכין הן לכך:

תלמידי א"לפי עניי. הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה וכו'. ומינה והא ר' אלעזר בן עזריה היה אחר חורבן הבית טובא דהא רבן גמליאל היה נשיא קודם ר' אלעזר בן עזריה ורבן גמליאל היה לאחר חורבן הבית דהא רבן יוחנן בן זכאי היה עושה תקנות מיד לאחר חורבן הבית משום דרבן גמליאל היה גיטעו ימיו ליתוס דתאמר המעשר ציט המעשר המעשר רבן גמליאל ואלמר כן ר' אלעזר ור' אלעזר לא היה פי' א"ש בן שמונה עשרה שנה כשהיה נשיא ונשיאיתו לאחר חורבן ואלמרין בצבורות (דף נ"ג.) דלאחר חורבן נתצטל כל מעשר בהמה ויש לומר דלא נתצטל כלל לאחר כי א"ש לאחר זמן אי נמי אפטרופוס של רבי אלעזר בן עזריה שהיה צימני הבית היה מעשר אי נמי לאו דוקא מעשר אלא שהיה נותן למלך בכל שנה העשירית:

ישלש מחלוקות בדבר מר סבר גזרינן קרצוף וכו'. פירש ר"י דהלכה כר' שמעון שמתיר ודוקא צנערה של עץ דאין עושה חבורה אצל צנערה של עץ דאין עושה חבורה כ"ע מודו דאסור דפסיק רישיה ולא ימות הוא שמואל שערות:

רבי אלעזר בן עזריה. ר' ירמיה אמר ע"ג חרם מותר. רבה ורב יוסף אמרי אפילו ע"ג חרם אסור משום דמוליד ריחא. וכן סחופי כסא אשיראי. ואקשינן עלייהו מ"ש מהרס דתניא מוליד ומריח בו קוטמו ומריח ב. ופירקין גבי הוס ריחא מיהא איתא ואוסופי מוליד הכא מוליד ריחא. רבא אמר ע"ג גחלת לעשן פירות מותר, מדי דהוה אצליה בשר ע"ג גחלים שאפי"ש שתחילתו מוכב וסופו מעשר שרי. דרש רב גבי האי קיטורא שרי. ואמר אמרימא אי ביד [קטורא] ביד מעשה אומן הוא ואסור. אי לעשן פירות הוא מוליד ריחא ואסור. ואקשינא אמר רב אשי אנא אמריהה ניהליה לרב בביהא ושמואל דגברא (רבא) [רבח] אמריהה ניהליה, והוא רבא דאמר לעשן שרי מדי דהוה בירשא אגומרי. ומסקנא דשפתותין לגמרא את הבית ר"ג מתייר וחכמים אוסרין, וק"ל חכמים. ולעשות מוגמר להירח ולגמר כלום לא איתפריש דשרי. והלכתא ככולהו אסור, בר מעלתא פירות שהוה מותר. ועושין גדי מקולס בלילי פסחים וחכמים אוסרין. וירושלמי תנא אי זהו גדי מקולס, כולו צלי ראשו על כרעו ועל קרבו. מקצתו שלוק ונקצתו צלי או מבושל אין זה גדי מקולס. לילי יו"ט של פסח עושין על גדי מקולס, לילי עצרת ולילי סכות עושין גדי מקולס. תרום איש רומי תהנין את ישראל לאכול גדי מקולס לילי פסחים, שלחו לו חכמים אילולי לאו תרום אתה גורני ע"לך נזיר. תוספתא שהוה קורין אותן פסחים. ואמרו לו, שהמאכל לשראל כעין קדשים בחוץ, גדי נזירי הוא. [בתנ"ג] דברים י' אילוני בן עזריה מתייר חכמים אוסרין, פירות היתה יוצאה בריצועה שבין קניה. ירושלמי רב ושמואל דאמרי תרווייהו

על גבי חרם מותר ורבה אמר על גבי חרם נמי אסור משום דקא מוליד ריחא רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו "סחופי כסא אשיראי ביומא טבא אסור מ"מ משום דקמוליד ריחא ומ"ש ממוולו ומריח בו וקוטמו ומריח בו התם ריחא מיהא איתא ואוסופי הוא דקא מוסיף ריחא הכא אולודי הוא דקמוליד ריחא רבא אמר יעל גבי גחלת נמי מותר מידי דהוה אבשרא אגומרי דרש רב גביהא מבי כתיב אפתחא דבי ריש גלותא קטורא שרי א"ל אמרימא מאי קטורא אי ב"ט קטורא בידי מעשה אומן הוא ואי לעשן אסור דהא קא מוכבא אמר ליה רב אשי לעולם לעשן מידי דהוה אבשרא אגומרי איכא דאמרי א"ל אמרימא מאי קטורא אי קטורא בידי מעשה אומן הוא אי לעשן אסור דקא מוליד ריחא אמר רב אשי אנא אמריהה נהליה ומשמיה דגברא רבה אמריהה נהליה לעולם לעשן ומידי דהוה אבשרא אגומרי: ועושין גדי מקולס: תניא רבי יוסי אומר תורום איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדי מקולס בלילי פסחים שלחו ליה אלמלא תורום אתה גזרנו עליך גדוי שאתה מאכיל את בני ישראל קדשים בחוץ קדשים סלקא דעתך אלא אימא כעין קדשים: בתנ"ג] שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרים פרתו ויצאה בריצועה שבין קניה ומקדין את הבהמה ביו"ט ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן רבי יהודה אומר אין מקדין את הבהמה ביום טוב מפני שעושה חבורה אבל מקרצפין וחכמים אומרים אין מקדין אף לא מקרצפין: גמ' למימרא דר' אלעזר בן עזריה חדא פרה הויא ליה והאמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכנתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו: ומקדין את הבהמה ביו"ט: תנו רבנן איזהו קרוד ואיזהו קרצוף קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה ו' מחלוקות בדבר רבי יהודה סבר דדבר שאינו מתכוין אסור מיהו קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד ורבנן סברי לה כרבי יהודה דדבר שאינו מתכוין אסור וקרינן קרצוף אטו קרוד

ואין מקדין ומתמירי מיניה דגזרי קרצוף אטו קרוד: ור' אלעזר סבר. הוהיל ואין מתכוין לחבורה אף על גב דומינן דמתמירי מרי הלכך אפי' קרוד שרי: הלכה כר' שמעון. דאמר (שבת כ"ג.) גורר אלס מטה כסא ופספל דדבר שאינו מתכוין מותר: מתנ"ג

אפילו להימשך בה חכמים אוסרין. תנא ר' יונה בן פוי דברדיליה, אמרו לו או העבר רצועה מפרקין, או עמד במינותינו. אמר רב יוסי ב"ר בון שהיה מתיירס כנגדן. א"ר חנינא פסח אחת יצאת והשחירו שיניו מפני הצומות. ולא תהיח רב נחמן לחודיה והלכה כר' שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו: מתנ"ג

אפילו להימשך בה חכמים אוסרין. תנא ר' יונה בן פוי דברדיליה, אמרו לו או העבר רצועה מפרקין, או עמד במינותינו. אמר רב יוסי ב"ר בון שהיה מתיירס כנגדן. א"ר חנינא פסח אחת יצאת והשחירו שיניו מפני הצומות. ולא תהיח רב נחמן לחודיה והלכה כר' שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו: מתנ"ג

אפילו להימשך בה חכמים אוסרין. תנא ר' יונה בן פוי דברדיליה, אמרו לו או העבר רצועה מפרקין, או עמד במינותינו. אמר רב יוסי ב"ר בון שהיה מתיירס כנגדן. א"ר חנינא פסח אחת יצאת והשחירו שיניו מפני הצומות. ולא תהיח רב נחמן לחודיה והלכה כר' שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו: מתנ"ג

אפילו להימשך בה חכמים אוסרין. תנא ר' יונה בן פוי דברדיליה, אמרו לו או העבר רצועה מפרקין, או עמד במינותינו. אמר רב יוסי ב"ר בון שהיה מתיירס כנגדן. א"ר חנינא פסח אחת יצאת והשחירו שיניו מפני הצומות. ולא תהיח רב נחמן לחודיה והלכה כר' שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו: מתנ"ג

אפילו להימשך בה חכמים אוסרין. תנא ר' יונה בן פוי דברדיליה, אמרו לו או העבר רצועה מפרקין, או עמד במינותינו. אמר רב יוסי ב"ר בון שהיה מתיירס כנגדן. א"ר חנינא פסח אחת יצאת והשחירו שיניו מפני הצומות. ולא תהיח רב נחמן לחודיה והלכה כר' שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו: מתנ"ג

צב א מיי פ"ד מהל' יו"ט הל' ו עו"ש"ע א"ח ס' מקוצ טעף ד בהג"ה: צב ב מיי שס עו"ש"ע ע"ש: צב ג מיי פ"ח מהל' יו"ט הל' יד ופ"כ"ב מהל' שבת הל' כ"ב עו"ש"ע א"ח ס' מקוצ טעף ה וס' מקוצ טעף ג: צב ד מיי פ"ד מהל' יו"ט הלכס טו סגנו לאון ע"ה עו"ש"ע א"ח ס' מקצ טעף ה: צב ו מיי שס פ"ג הל' יו עו"ש"ע א"ח ס' מקצ טעף ה: צב ז מיי פ"ח מהל' שבת הלכס טו סגנו לאון פ"ה עו"ש"ע א"ח ס' ש"ג טעף ה: רבינו הנגאל

רבינו הנגאל

ר' ירמיה אמר ע"ג חרם מותר. רבה ורב יוסף אמרי אפילו ע"ג חרם אסור משום דמוליד ריחא. וכן סחופי כסא אשיראי. ואקשינן עלייהו מ"ש מהרס דתניא מוליד ומריח בו קוטמו ומריח ב. ופירקין גבי הוס ריחא מיהא איתא ואוסופי מוליד הכא מוליד ריחא. רבא אמר ע"ג גחלת לעשן פירות מותר, מדי דהוה אצליה בשר ע"ג גחלים שאפי"ש שתחילתו מוכב וסופו מעשר שרי. דרש רב גבי האי קיטורא שרי. ואמר אמרימא אי ביד [קטורא] ביד מעשה אומן הוא ואסור. אי לעשן פירות הוא מוליד ריחא ואסור. ואקשינא אמר רב אשי אנא אמריהה ניהליה לרב בביהא ושמואל דגברא (רבא) [רבח] אמריהה ניהליה, והוא רבא דאמר לעשן שרי מדי דהוה בירשא אגומרי. ומסקנא דשפתותין לגמרא את הבית ר"ג מתייר וחכמים אוסרין, וק"ל חכמים. ולעשות מוגמר להירח ולגמר כלום לא איתפריש דשרי. והלכתא ככולהו אסור, בר מעלתא פירות שהוה מותר. ועושין גדי מקולס בלילי פסחים וחכמים אוסרין. וירושלמי תנא אי זהו גדי מקולס, כולו צלי ראשו על כרעו ועל קרבו. מקצתו שלוק ונקצתו צלי או מבושל אין זה גדי מקולס. לילי יו"ט של פסח עושין על גדי מקולס, לילי עצרת ולילי סכות עושין גדי מקולס. תרום איש רומי תהנין את ישראל לאכול גדי מקולס לילי פסחים, שלחו לו חכמים אילולי לאו תרום אתה גורני ע"לך נזיר. תוספתא שהוה קורין אותן פסחים. ואמרו לו, שהמאכל לשראל כעין קדשים בחוץ, גדי נזירי הוא. [בתנ"ג] דברים י' אילוני בן עזריה מתייר חכמים אוסרין, פירות היתה יוצאה בריצועה שבין קניה. ירושלמי רב ושמואל דאמרי תרווייהו

הבה של שכנינו היתה, וכי נעש אדם על שכנינו, א"ר קריס ללמדך שכל מי שספק בידו למחות ולא מוחה קלקלה תלוי בה. ומקדין את הבהמה ביו"ט. ת"ר איזהו קרוד, כינים של בהמה. כגון תולעים קטנים פוסין עבוד בהמה שאי אפשר להסירם אלא בחבורה, קרצוף גדולים ואין עושין חבורה. וג' מחלוקות בדבר, ת"ק דהוא ר' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר, וקירוד דעביד חבורה, כיון דלא מתכוין הוא שרי, כ"ש קרצוף דלא עביד חבורה. ור' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור כו'. ורבנן דאמרי אין מקדין אף לא מקרצפין. סברי לה כר' יהודה ומתמירי. ואקשינא אמר רב נחמן הלכה כר"ש דסבר דבר שאין מתכוין מותר שהרי ר' אלעזר בן עזריה מודה לו.